

PROGRAMA núm. 3
“el romanticisme més clàssic”

F. MENDELSSHON
G. ROSSINI
L. van BEETHOVEN

JOSB *Passió per la música*
JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

F. MENDELSSOHN

F. MENDELSSOHN – Obertura per a instruments de vent, Op. 24 en do major (1826)

(n. 3 febrer de 1809, Hamburg - Alemanya / m. 4 novembre de 1847, Leipzig - Alemanya)

Instrumentació: flautí, flauta, 2 oboès, 2 clarinets *piccolo*, 2 clarinets, 2 *basset horns*, 2 fagots, contrafagot, corn anglès, 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, percussió.

Durada: aprox. 10 minuts.

Alguns estudiosos consideren Fèlix Mendelssohn “com el primer veritable compositor d'obertures de concert”, moltes de les quals “es varen gestar amb una major atenció y delicadesa y estima que les seves pròpies simfonies” (Sadie, 1980 i Peyser, 1986). En són uns exemples obvis el “Somni d'una nit d'estiu” i “les Hèbrides”, dues de les seves creacions més genials que capturen i captiven els diferents estats d'ànim d'una manera extraordinària, així com desglossen alhora els efectes pictòrics i programàtics d'ambdues obres d'una manera esplèndida (Peyser, 1986).

Mendelssohn va ser un nen prodigi. Fill d'un ric banquer de força prestigi a Hamburg, va poder gaudir de les millors oportunitats possibles per accedir a una educació y una cultura d'altíssim nivell. La casa de Mendelssohn fou un lloc de trobada i de reunions constants d'intel·lectuals i filòsofs alemanys de l'època. Felix va desenvolupar un fort vincle emocional amb la seva germana gran, Fanny, que més endavant també es convertiria en una compositora d'èxit. Els nens Mendelssohn van ser educats sota una rutina molt estricta en les disciplines de la música, la història, grec, llatí, la ciència, la literatura i el dibuix. Va començar les classes de piano amb la seva mare a l'edat de sis anys, i, al maig del 1819, ja va iniciar els seus estudis de contrapunt i composició amb Carl Friedrich Zelter. Al juliol de l'any 1824, a l'edat de quinze anys, Mendelssohn composà aquesta Obertura en do major, Op.24 per a una banda de vent originària de la localitat costanera de Doberan, prop de Rostock, on el jove músic acompanyava el seu pare. (Smith i

Stoutamire, 1989). Inicialment titulà l'obra *Nocturno*, però l'original es va perdre, i fou recopiada més endavant, juntament amb una versió de piano a quatre mans, pel mateix compositor. L'Obertura de Vents Op. 24 en do major, no es va publicar fins a l'any 1852.

La peça segueix el model de l'Obertura francesa que té dues seccions; la primera més lenta (Andante) i la segona més ràpida (Allegro vivace) escrita en la forma Sonata Allegro. La introducció comença amb una melodia molt lenta i suau encomanada als clarinets, que més endavant passa als diferents instruments a través de les diferents seccions. S'ha arribat a suggerir un punt de similitud entre el color orquestral d'aquesta Obertura i la de l'Obertura “Preciosa” de Weber. En l'obertura de Weber, s'introdueix una melodia gitana per una banda petita de vent amb l'acompanyament de la percussió que pot trobar un cert paral·lelisme en alguns passatges de la peça de Mendelssohn. Està documentat que una experiència de particular importància per a Mendelssohn va ser la seva assistència a l'estrena de “Der Freischütz” de Weber el 18 de juny de 1821, a Berlín, és a dir que Mendelssohn certament estava familiaritzat amb l'obra i l'estil d'aquest compositor.

Mendelssohn va demostrar al llarg de tota la seva vida el seu talent prodigiós tant com a pianista com a compositor, ja essent un autor prolífic des d'una edat molt primerenca, i són molts els que opinen que hi ha poca diferència entre les seves peces primerenques i les seves obres de maduresa.

G. ROSSINI

G. ROSSINI – Obertura “Il Barbiere di Siviglia” en mi major (1816)

(n. 29 de febrer 1792, Pesaro – Itàlia / m. 13 de novembre 1868, Passy, Paris, França)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, timbal, perc, cordes.

Durada: aprox. 7 minuts.

No és exagerat reconèixer que l'estrena l'any 1816 de l'òpera “Il Barbiere di Siviglia” (El barber de Sevilla) de Rossini al Teatre Argentina de Roma va ser un fracàs clamorós sense paliatius. Molt probablement el desastre fou degut a la mateixa decisió de l'autor de basar la seva òpera en l'obra francesa de Pierre Beaumarchais, ja popularitzada en forma d'òpera pel compositor Giovanni Paisiello. Sembla ser que el dia de l'estrena, Paisiello mateix tenia els seus aliats en l'audiència i el seu únic propòsit fou el d'interrompre la producció a qualsevol preu.

Rossini va optar per no assistir a la segona representació, per temor a que fóra també un desastre, com l'anterior a la nit. Mentre era a casa preocupant-se pel que devia estar succeint durant aquella segona actuació, va escoltar un enrenou a baix al carrer. Quan va mirar per la finestra va veure a un grup nombrós de gent cridant i portant torxes tot acostant-se al seu habitatge. Al principi, creia que venien a fer-li mal, fins que va poder escoltar les paraules: “*Vivat Rossini*” (“llarga vida a Rossini”).

Com succeí amb la majoria de les seves òperes, Rossini va compondre aquest obra a una velocitat increïble, en només tres setmanes. Al principi havia volgut escriure una obertura d'inspiració espanyola, però no va tenir temps, i va decidir fer ús i reciclar una obertura escrita originalment l'any 1813, que va tornar a utilitzar el 1815.

L'estil de l'òpera bufà es absolutament exquisit i en Il Barbiere de Rossini s'omple de personatges comics, que desenvolupen el tema de l'amor, de la maldat, de l'aparença, de les disfresses, dels pseudònims, dels malentesos i de les entremaliadures, tot en la forma *buffa* tradicional, on els bons gairebé sempre guanyen.

L'obertura segueix molts dels formats d'obertura de l'òpera de Rossini, aquest comença amb una introducció lenta en Mi major en Andante Maestoso. La introducció vacil·la entre acords forte que involucren tota l'orquestra, i d'altres de més suaus que complementen més la utilització d'una instrumentació amb petits instruments, que puntuen els moments sovint més reflexius i introspectius. Típicament de Rossini és el contrast de la introducció lenta seguida d'un Allegro ple d'elements virtuosístics i de velocitat endimoniada i vertiginosa. L'Allegro, en aquest cas, està escrit en mi menor, i tot el moviment certament inspira a l'oient el veritable ambient de l'acció.

Aquesta és una de les obertures d'òpera més reconegudes de la cultura popular. Una petita joia fruit d'un esperit fresc, desenfrenat i de bon viure.

Rossini fou un compositor veloç i un gran home de negocis i molt intel·ligent. En el moment en què va escriure la seva última òpera, Guillaume Tell, el 1829, Rossini tot just tenia 37 anys, i ja havia escrit 40 òperes d'èxit. Poc després, simplement va decidir retirar-se. A excepció d'algunes obres de cambra, i dues obres religioses, els últims 36 anys de la seva vida els va passar en la recerca de diversos passatems incloent, entre d'altres, la cuina i les especulacions en el cultiu de peixos. El seu retir de l'òpera, una mica brusca tenint en compte que fou al pic del seu màxim reconeixement, mai ha estat completament explicat ni estudiat, però el llegat de la seva extraordinària obra segueix ressonant entre nosaltres.

L. van BEETHOVEN

Ludwig Van Beethoven

L. v. BEETHOVEN – Simfonia núm. 2, Op. 36, en re major (1802)

(n. 17 desembre de 1770, Bonn / m. 26 març de 1827, Viena)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, timbals, cordes.

Durada: aprox. 30 minuts.

Estrena: 5 d'abril de 1803 *Theater an der Wien* de Viena, dirigida pel mateix compositor.

Dedicada: al príncep Karl Fürst von Lichnowsky

- I. Adagio molto – Allegro con brio
- II. Larghetto
- III. Scherzo. Allegro – Trio
- IV. Allegro molto

Beethoven va passar els mesos d'estiu de l'any 1802 al poble de Heiligenstadt tot esperant poder gaudir d'un llarg descans lluny de l'enrenou de Viena tot procurant de millorar la seva salut en general, i la seva capacitat auditiva en particular. De fet, un any abans, a l'estiu del 1801, ja havia revelat el secret del deteriorament de la seva capacitat auditiva al seu amic de la infància Franz Wegeler, en una llarga i apassionada carta. I just quan estava acabant la Segona Simfonia, es quan va escriure el "Testament de Heiligenstadt", la famosa nota que mai arribà a enviar als seus germans, en la qual expressa una profunda desesperació sobre la seva pèrdua d'audició.

Paradoxalment, la segona Simfonia va marcar l'inici d'un període molt productiu per Beethoven, un home que sovint va caure a la inactivitat quan el destí el va traïr. La música d'aquesta Segona Simfonia és alegre, enginyosa i plena d'energia. Beethoven substitueix el moviment minuet tradicional amb un scherzo, que va donar a la composició un gran dimensió i energia. Després de l'estrena de la simfonia, els crítics van notar l'absència del tradicional minuet, i van dir que la composició tenia molt poder, però que era massa excèntrica. L'obra es una de les últimes obres de l'anomenat "estil primerenc" o "primer estil" de Beethoven. En ella s'hi aprecia una maduresa incipient en l'estil romàntic del compositor que preconitza els seus èxits posteriors, amb la tercera simfonia Heroica en el punt de mira. Potser sigui Berlioz qui de tots els analistes de l'obra de Beethoven sigui qui ens doni una mirada més propera a la seva obra, ell mateix va escriure algunes de les millors crítiques de la música del segle. La Segona Simfonia ens mostra un humor sense límits i una vitalitat gairebé sense precedents. En aquesta simfonia tot és noblesa i energia. La Introducció Molto Adagio és una obra mestra. Els efectes més

bells es succeeixen sense parar i apareixen sempre d'una manera inesperada. La melodia inicial és d'una solemnitat commovedora, i és alhora font d'inspiració i respecte tot posant a l'oient en un estat d'ànim emocional excepcional. Més endavant apareix un Allegro amb brio i el ritme ja és més audaç, la instrumentació és més rica, més sonora, i més variada. El pausat Larghetto aporta una dolçor de l'accent que és representa un llenguatge nou en Beethoven. El tema no és tractat aquí a la manera de la de la Primera Simfonia: no es compon d'una melodia treballada en imitacions en forma de cànon, és una cançó simple i planera, que apareix primer dolçament en les cordes, i després brodat amb una elegància poc comuna per mitjà del metall amb figures fluïdes d'un caràcter que mai arriba a anul·lar el sentiment de tendresa que forma el caràcter distintiu de la idea motora inicial. Aquest moviment ens revela una imatge encantadora d'un plaer innocent que tot just està enfosquida per alguns accents més melancòlics puntuals. Seguidament, el Scherzo és franc, joiós i intel·ligent, es tracta d'una broma musical, que mostra una fantàstica capacitat inventiva. El final, Allegro Molto, és genial, aquí Beethoven explora i explota les seves esplèndides possibilitats còmiques. Després d'aquesta Segona Simfonia Beethoven estava a punt d'embarcar-se en un "nou camí", com li va dir al seu deixeble Carl Czerny. Li seguiran obres del seu període mitjà de les obres del període "heroic" essent les més conegudes i estimades avui dia, encara que a principis de 1800 les obres favorites del públic eren peces com el Septimino, Op. 20. Amb aquesta segona aproximació al gènere de la simfonia, l'autor explota un estil orquestral en què el seu ídol W.A. Mozart havia escrit unes 50, i el seu mestre Haydn més del doble, acceptant amb total responsabilitat i transcendència els nous desafiaments que aquest gènere li ofereix.